

Юліана Лотоцька
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ: АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ

Розкрито становлення і розвиток слов'янської філології в її взаємозв'язках з історією, особливостями буття слов'янських народів, їх культурою (писемністю), а також представлено наукові теорії, що стосуються цієї проблематики.

Ключові слова: слов'янська філологія, українські славісти, славістика.

The formation and development of Slavic philology in its relationship with history, features of the life of the Slavic peoples, their culture (writing) are revealed, and scientific theories related to this issue are presented.

Key words: Slavic philology, Ukrainian Slavists, Slavic studies.

Українська мова була однією з ланок у слов'янській етнокультурній цілісності. Найавторитетніші філологи ХХ ст. — В. Ягич, О. Шахматов, Т. Лер-Сплавінський, К. Чехович, Є. Грицак.

У липні 1936 року вийшло перше число часопису «Слово: журнал слов'янської філології» — видання семінару слов'янської філології при філософічному факультеті Української Богословської Академії у Львові. Протягом 1936–1938 рр. вийшло два річники журналу — 4 числа; числа 1 і 2 — обсягом 4,5 др. а., числа 3 і 4 — обсягом 5 др. а. Редагував журнал К. Чехович —

відомий учений-славіст, доцент Українського вільного університету у Празі з 1931 р., професор Богословської академії (з 1931 р.).

У вступній статті «Слово» зазначено, що цей часопис має на меті згуртувати українських славістів, «щоб ми не перестали бути активними учасниками при розбудові світової слявістики». Завдання журналу полягало в такому: «...не тільки побільшувати наукові здобутки в усіх ділянках слов'янської філології, але також оцінювати давні і новіші наукові славістичні праці», бо «пасивне реферування чужих думок та індиферентний об'єктивізм лише присипляє думку і відбирає охоту до самостійного шукання правди» [4, с. 6].

Ватрослав Ягич був одним із тих дослідників філології, що мріяли про культурне об'єднання слов'янства. Слід додати, що його конкретні кроки до втілення цієї мрії — засновані й редаговані ним «Архів слов'янської філології» та багатотомна «Слов'янська енциклопедія». Зазначені авторитетні всеслов'янські видання для українського мовознавства були навстіж розчиненим «вікном у Європу» [2, с. 45].

Монографія «Історія слов'янської філології» (1910) В. Ягича містить матеріали з історії лінгвоукраїністики та зацікавленість науковця українською філологією. У ній автор виклав численні огляди-характеристики діяльності українських учених XVII–XIX століть, тим самим здійснивши перше дослідження такого напрямку щодо української філологічної науки. В. Ягич мав багатогранне розуміння слов'янської філології як науки [5, с. 224].

«Історія слов'янської філології» В. Ягича є і донині цінним джерелом для представника будь-якої філологічної галузі будь-якої слов'янської національності. Про це говорить, наприклад, С. Бевзенко, автор вузівського підручника «Історія

українського мовознавства» (К., 1991): «...у відомій “Истории славянской филологии” Г. В. Ягича ... раз у раз натрапляємо на цілий ряд оригінальних характеристик (з влучними критичними зауваженнями) праць з українського мовознавства» [1, с. 6–7]. З іншого боку, серед славістів початку ХХ століття навряд чи можна було б знайти вченого, який досягнув би таку велетенську працю.

Першим з українців, хто працював на ниві славістики уже в добу її наукового становлення, що розпочалося з кінця ХVІІІ ст., був Йосип Бодяньський. Дисертація Бодяньського про народну поезію слов'ян, хоч і була написана у неймовірно короткий час, все ж надто однобічна: «Він намагався намалювати картину слов'янського світу ... як дещо виняткове, що не має нічого схожого в інших народів» [3, с. 180]. Не дивно, що праця викликала жорстку опозицію з боку противників цієї «слов'янофільської неперобірливості» [3, с. 181].

П. Куліш був одним із збирачів народних переказів, реформатором правопису (спробував «замінити етимологічну, що історично склалася, орфографію фонетичною, що ближче підходить до звукових особливостей малоруської мови» — так званою «кулішівкою»), автор двотомної праці «Записки про південну Русь» (1857), яка свідчить про «живу спостережливість автора, що не обмежується простою передачею текстів зібраного ним матеріалу, а доповнює її чудово намальованими картинками справжньої обстановки. Його праця справляє на читача враження, що він зайшов в етнографічний музей [3, с. 182]».

Отже, на сьогодні одне із ключових наукових завдань — повернути здобутки української славістики, зокрема праці українських славістів 30-х років ХХ ст., тим більше, що деякі з них не втратили своєї актуальності й дотепер.

Список використаних джерел

1. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови. Київ : Вища школа, 1991. 231 с.
2. Білодід І. К., Кудрицький Є. М. «Граматика слов'янська» І. Ужєвича. Київ : Наук. думка, 1970. 114 с.
3. Маньковська Т. О. Діяльність українських вчених у галузі лінгвоукраїністики на сторінках «Історії слов'янської філології» Ватрослава Ягича. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. 2008. Т. 16, вип. 14. С. 178–184.
4. Чехович К. До проблеми східнослов'янської правопису. Слово. 1936. Ч. 1. С. 5–8.
5. Ягичь И. История славянской филологии. Энциклопедия славянской филологии. Санкт-Петербург, 1910. 961 с.